

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»**

**Циклова комісія економіко-математичних дисциплін і
менеджменту**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

« 09 / 09 » 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Бюджетна система

для студентів

спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

освітньої програми фінанси і кредит

освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма №	0748/21
	
(підпис)	(прізвище, ім'я)
«	» 2021 р.

Київ – 2021

Розробник: : Пурденко Олена Анатоліївна, викладач циклової комісії економіко-математичних дисциплін і менеджменту Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат економічних наук, доцент.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії економіко-математичних дисциплін і менеджменту

Протокол від «28» серпня 2021 р. № 1

Голова циклової комісії О. Головчанська Оксана ГОЛОВЧАНСЬКА

Робочу програму перевірено

«04» вересня 20__ р.

Заступник директора з навчально-методичної роботи Зоя Гейхман Зоя ГЕЙХМАН

Заступник директора з навчальної роботи Яніна Карлінська Яніна КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Вид дисципліни	нормативна
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	3 / 90
Курс	3
Семестр	5
Кількість змістових модулів з розподілом:	3
Обсяг кредитів	3
Обсяг годин, в тому числі:	90
Аудиторні	42
Модульний контроль	6
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	42
Форма семестрового контролю	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Бюджетна система» є вивчення сутності бюджетних відносин і характеру їх впливу на суспільство.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Бюджетна система» є:

- формування теоретичних і практичних знань щодо методів і джерел формування доходів бюджету і форм фінансування видатків;
- оволодіння методикою визначення обсягів бюджетних видатків;
- формування знань з питань державного кредиту, бюджетного устрою, побудови бюджетної системи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі предметні компетентності:

- готовність використовувати понятійно-категоріальний апарат з бюджетної системи;
- готовність вивчати та здатність аналізувати законодавчі, нормативні та інструктивні документи з питань планування та регулювання бюджетної системи;
- демонструвати вміння здійснювати фінансування передбачених та непередбачених видатків;
- вміння визначати розміри соціальних допомог;
- демонструвати вміння оцінювати та аналізувати бюджетну політику;
- демонструвати вміння використовувати професійно-профільовані знання та навички при фінансуванні державного бюджету України, обслуговуванні боргових зобов'язань державного бюджету України, плануванні та контролю бюджету, управлінні державним боргом;
- готовність оцінювати стан, проблеми та перспективи розвитку бюджетної системи України;
- аналізувати бюджетну політику, що проводиться в Україні;
- виконувати необхідні розрахунки бюджетних доходів і витрат на всіх рівнях бюджетної системи;
- вміння складати проекти кошторисів бюджетних установ та пояснювальну записку до звіту про виконання відповідного бюджету;
- вміння знаходити резерви додаткових надходжень і економії витрат відповідного бюджету.

3. Результати навчання за дисципліною

В результаті вивчення дисципліни студент:

- знає механізму формування і планування бюджетів різних рівнів та механізм функціонування міжбюджетних відносин;
- вміє оцінювати стан, проблеми та перспективи розвитку бюджетної системи України;
- аналізує законодавчі, нормативні та інструктивні документи з питань планування та регулювання бюджетної системи;

- перевіряє правильність розрахунків доходів і видатків у кошторисах;
- оцінює та аналізує шляхи реформування бюджетної системи;
- знає систему доходів і видатків бюджету.
- володіє методами бюджетного планування, прогнозування і контролю у бюджетних установах;
- володіє методикою розробки та виконання Державного та місцевих бюджетів, управлінськими рішеннями в діяльності бюджетних установ;
- вміє застосовувати знання та навички при фінансуванні державного бюджету України, обслуговуванні боргових зобов'язань державного бюджету України, плануванні та контролі бюджету, управлінні державним боргом;
- складає проекти кошторисів бюджетних установ та пояснювальну записку до звіту про виконання відповідного бюджету;
- знаходить резерви додаткових надходжень і економії витрат відповідного бюджету.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна					Самостійна
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Роль бюджетної системи для розвитку економіки держави.							
Тема 1. Засади бюджетного устрою.	7	2	2	-	-	-	3
Тема 2. Склад і структура бюджетної системи України.	7	2	2	-	-	-	3
Тема 3. Система доходів бюджету.	9	2	2	-	-	-	5
Тема 4. Система видатків бюджету.	9	2	2	-	-	-	5
Модульна контрольна робота.	2						
Разом за змістовим модулем 1	34	8	8	-	-		16
Змістовий модуль 2. Доходи та видатки бюджетної системи.							
Тема 5. Фінансування державного бюджету України.	11	4	2	-	-	-	5
Тема 6. Обслуговування боргових зобов'язань державного бюджету України.	10	2	2	-	-	-	6
Тема 7. Доходи і видатки місцевих бюджетів України.	9	2	2	-	-	-	5
Модульна контрольна робота.	2						
Разом за змістовим модулем 2	32	8	6	-	-	-	16

1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 3. Планування і контроль бюджету.							
Тема 8. Бюджети місцевого самоврядування.	8	2	2	-	-	-	4
Тема 9. Міжбюджетні взаємовідносини.	6	2	2	-	-	-	2
Тема 10. Бюджетне планування і контроль.	8	2	2	-	-	-	4
Модульна контрольна робота.	2						
Разом за змістовим модулем 3	24	6	6	-	-	-	10
Разом	90*	22	20	-	-	-	42

* з урахуванням модульних контрольних робіт (6 год)

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Роль бюджетної системи для розвитку економіки держави.

Тема 1. Засади бюджетного устрою.

Економічна природа та сутність бюджету. Генезис бюджету. Основні характеристики бюджетних відносин. Бюджет як економічна категорія. Визначення бюджету згідно з Бюджетним кодексом. Функції, що характеризують сутність бюджету як економічної категорії. Призначення та роль бюджету. Економічне значення бюджету, його вплив на темпи економічного зростання, структуру та розвиток суспільного виробництва, оптимізацію вартісних пропорцій у розподілі доходів. Бюджетна політика як складова фінансової політики. Призначення та структура бюджетного механізму.

Ключові слова: бюджет, ВВП, розподільча та контролююча функції, фактори впливу на бюджет, бюджетний механізм, нормативи, резерви, ліміти, бюджетний устрій, принципи бюджетного устрою.

Література: [1], [4], [9], [11], [14].

Тема 2. Склад і структура бюджетної системи України.

Правовий характер бюджету. Розподіл бюджетних повноважень між центральними та місцевими органами державної влади. Бюджет як розпис доходів і видатків. Організаційна структура доходів бюджету. Розподіл видатків між бюджетами різних рівнів бюджетної системи. Поняття бюджетної класифікації. Визначення бюджетної класифікації, її організаційна роль, юридичне значення та структура. Бюджетне планування та прогнозування. Бюджетне планування та прогнозування: функції, принципи організації, методи та завдання. Загальний та спеціальний фонди бюджету. Поняття загального та спеціального фондів бюджету, їх склад та структура.

Ключові слова: бюджетна система, державний бюджет України, податкові та неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти, бюджетне планування, бюджетний процес.

Література: [2], [5], [8], [11], [14].

Тема 3. Система доходів бюджету.

Економічна сутність і класифікація доходів бюджету. Класифікація бюджетних доходів за різними критеріями. Розділи бюджетної класифікації доходів бюджету. Склад і джерела доходів Державного бюджету. Склад та джерела доходів Державного бюджету згідно з Бюджетним кодексом. Доходи загального та спеціального фондів. Доходи місцевих бюджетів. Доходи місцевих бюджетів. Поточний бюджет та бюджет розвитку. Доходи місцевих бюджетів, що враховуються та не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Роль податкової системи у формуванні бюджетних доходів.

Ключові слова: доходи Державного бюджету, методи централізації грошових коштів, загальнодержавні податки і збори, ПДВ, ППП, акцизний збір, мито, доходи місцевих бюджетів.

Література: [1], [5], [7], [10], [13].

Тема 4. Система видатків бюджету.

Економічна сутність видатків бюджету. Поняття видатків бюджету. Класифікація видатків бюджету. Видатки Державного бюджету. Сутність видатків державного бюджету. Склад і структура видатків державного бюджету України. Класифікація видатків бюджету. Видатки місцевих бюджетів. Сутність видатків місцевих бюджетів, їх склад. Окремі напрямки видатків місцевих бюджетів та їх специфічність. Система бюджетного фінансування. Складові системи бюджетного фінансування (принципи, форми, методи). Головні розпорядники бюджетних коштів. Шляхи вдосконалення діючих форм бюджетного фінансування.

Ключові слова: видатки бюджету, класифікація видатків бюджету, видатки місцевих бюджетів, бюджетне фінансування, кошторисне фінансування, бюджетне інвестування, субсидія, державна дотація, субвенція.

Література: [2], [3], [6], [10], [11].

Змістовий модуль 2. Доходи та видатки бюджетної системи.

Тема 5. Фінансування державного бюджету України.

Стан бюджету: рівновага доходів і видатків, бюджетний надлишок, бюджетний дефіцит. Бюджетний дефіцит: суть, види та причини виникнення. Джерела фінансування та заходи щодо подолання дефіциту бюджету в Україні. Економічна суть і роль державного кредиту як специфічної форми фінансових відносин. Форми державного кредиту. Суб'єкти державного кредиту, їх класифікація. Державні позики як основна форма державного кредиту. Класифікація видів державних позик. Види державних цінних паперів. Взаємозв'язок дефіциту бюджету і державного боргу.

Ключові слова: рівновага доходів і видатків, дефіцит, профіцит, державний борг, конверсія, консолідація, відтермінування погашення, уніфікація, анулювання боргу, державний кредит.

Література: [1], [3], [6], [7], [13].

Тема 6. Обслуговування боргових зобов'язань державного бюджету України.

Державний борг, його структура. Проблеми державного боргу, його межі і порядок обслуговування Економічні та соціальні наслідки державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Управління державним боргом. Методи управління державним боргом. Політика реструктуризації державного боргу. Платоспроможність держави у погашенні боргів і виплаті доходу.

Ключові слова: державний борг, боргові зобов'язання, управління державним боргом, прямі боргові зобов'язання, умовні (гарантовані) боргові зобов'язання, боргова криза, обслуговування державного боргу, управління державним боргом.

Література: [2], [5], [7], [9], [11].

Тема 7. Доходи і видатки місцевих бюджетів України.

Доходи місцевих бюджетів, їх суть та джерела формування. Власні та закріплені доходи місцевих бюджетів. Напрями зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів. Видатки місцевих бюджетів, їх суть та значення. Видатки, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів та не враховуються.

Ключові слова: місцеві бюджети, власні доходи, закріплені доходи, регульовані доходи.

Література: [1], [6], [9], [10], [13].

Змістовий модуль 3. Планування і контроль бюджету.

Тема 8. Бюджети місцевого самоврядування.

Місцеве самоврядування, система, принципи побудови. Організаційна, матеріальна і фінансова основи місцевого самоврядування. Бюджет місцевого самоврядування. Доходи і видатки бюджету місцевого самоврядування. Збалансування доходів і видатків бюджету місцевого самоврядування.

Ключові слова: місцеве самоврядування в Україні, принципи і система місцевого самоврядування, місцева державна адміністрація.

Література: [4], [6], [8], [9], [13].

Тема 9. Міжбюджетні взаємовідносини.

Міжбюджетні відносини в Україні: суть та мета. Сутність та стан фінансового вирівнювання. Бюджетне регулювання: його цілі та методи. Міжбюджетні трансферти та їх види. Порядок формування міжбюджетних трансфертів відповідно до положень Бюджетного кодексу України. Бюджетне регулювання, його суть та методи.

Ключові слова: міжбюджетні відносини, бюджетне субсидювання, вилучення коштів, бюджетні позички, дотація вирівнювання, субвенція.

Література: [2], [4], [7], [10], [11].

Тема 10. Бюджетне планування і контроль.

Зміст, принципи, завдання бюджетного планування. Соціальний захист як складова соціальних гарантій населенню. Види державної допомоги сім'ям з дітьми та державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям, порядок їх призначення та виплати. Порядок складання, розгляду та затвердження державного і місцевих бюджетів. Організація виконання бюджетів.

Ключові слова: бюджетне планування, принципи бюджетного планування, зведене бюджетне планування, територіальне бюджетне планування, адресне бюджетне планування, методи планування, бюджетний контроль, ревізія, аудит адміністративної діяльності.

Література: [1], [3], [5], [8], [10].

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	4	4	3	3
Відвідування семінарських занять	1	4	4	3	3	3	3
Робота на семінарському занятті	10	4	40	3	30	3	30
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	3	15	3	15
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Разом:		-	93	-	77	-	76
Максимальна кількість балів: 246							
Розрахунок коефіцієнта: 2,46							

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Виконання самостійної роботи включає вирішення 20 тестових завдань з кожної вивченої теми. Кожне питання оцінюється в 0,25 балів. Тестові завдання розроблені за наступними темами:

Тема 1. Засади бюджетного устрою.

Тема 2. Склад і структура бюджетної системи України.

Тема 3. Система доходів бюджету.

Тема 4. Система видатків бюджету.

- Тема 5. Фінансування державного бюджету України.
- Тема 6. Обслуговування боргових зобов'язань державного бюджету України.
- Тема 7. Доходи і видатки місцевих бюджетів України.
- Тема 8. Бюджети місцевого самоврядування.
- Тема 9. Міжбюджетні взаємовідносини.
- Тема 10. Бюджетне планування і контроль.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Для визначення успішності навчання використовуються контрольні заходи. Одним із контрольних заходів є проведення модульного контролю.

Модульний контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання після закінчення вивчення певного змістового модулю, що відокремлено за робочим навчальним планом.

Під час вивчення даної дисципліни використовуються такі форми модульного контролю:

- дати визначення певному терміну.
- вирішення тестових завдань;
- вирішення ситуаційних завдань.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Під час вивчення даної дисципліни використовується така форма семестрового контролю: залік.

Результати заліків оцінюються за стобальною шкалою відповідно до кількості набраних балів, і як правило, оголошуються на останньому семінарському занятті. Оцінка виставляється за умови, коли студент успішно виконав усі види робіт для проміжного контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. У разі невиконання окремих обов'язкових видів робіт з об'єктивних причин, студент повинен виконати їх і прозвітуватись у строк до останнього семінарського заняття. Час та порядок виконання робіт і звітування визначає викладач.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Бюджет як економічна категорія. Фактори, які впливають на формування і використання бюджету: економічні, соціальні і політичні.
2. Функції бюджету: розподільна, контрольна та забезпечення існування держави.
3. Призначення бюджету і його роль у фінансово-кредитному механізмі.
4. Призначення і роль державного бюджету.
5. Призначення і роль місцевих бюджетів в бюджетній системі.
6. Бюджетна система України: суть, етапи становлення, правові засади та структура.
7. Принципи побудови бюджетної системи України.

8. Органи управління бюджетною системою України: загальнодержавні та органи оперативного управління бюджетом.

9. Бюджетна класифікація, її суть та значення.

10. Принципи побудови бюджетної класифікації.

11. Складові частини бюджетної класифікації.

12. Доходи державного бюджету, їх суть, значення та джерела формування.

13. Податкові надходження як основне джерело доходів бюджету.

14. Неподаткові доходи бюджету.

15. Офіційні трансферти і їх роль у формуванні доходів державного бюджету.

16. Доходи від операцій з капіталом.

17. Роль видатків бюджету у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку.

18. Видатки державного бюджету, їх класифікація та напрямки використання.

19. Суть, форми та методи бюджетного фінансування.

20. Зміст і основні принципи кошторисного фінансування.

21. Кошторис бюджетних установ. Види кошторисів.

22. Бюджетний дефіцит: суть, види та причини виникнення.

23. Джерела фінансування та заходи щодо подолання дефіциту бюджету в Україні.

24. Економічна суть і роль державного кредиту як специфічної форми фінансових відносин. Форми державного кредиту.

25. Державні позики як основна форма державного кредиту. Класифікація видів державних позик. Види державних цінних паперів.

26. Державний борг, його структура.

27. Проблеми державного боргу, його межі і порядок обслуговування.

28. Економічні та соціальні наслідки державного боргу.

29. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу.

30. Управління державним боргом. Методи управління державним боргом.

31. Політика реструктуризації державного боргу.

32. Платоспроможність держави у погашенні боргів і виплаті доходу.

33. Доходи місцевих бюджетів, їх суть та джерела формування.

34. Власні та закріплені доходи місцевих бюджетів.

35. Видатки місцевих бюджетів, їх суть та значення.

36. Місьцеве самоврядування, система, принципи побудови.

37. Організаційна, матеріальна і фінансова основи місцевого самоврядування.

38. Доходи і видатки бюджету місцевого самоврядування.

39. Міжбюджетні відносини в Україні: суть та мета.

40. Міжбюджетні трансферти та їх види.

41. Джерела фінансування та склад видатків на освіту.

42. Оперативно-сітьові показники, що характеризують діяльність школи.

43. Система оплати праці працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ

44. Додаткові види заробітної плати та порядок тарифікації вчителів

45. Планування фонду зарплати педагогічного, адміністративно-управлінського та обслуговуючого персоналу школи.

46. Структура, джерела фінансування вищих навчальних закладів.
 47. Планування видатків вищих навчальних закладів.
 48. Основні виробничі показники та джерела фінансування дошкільних навчальних закладів.
 49. Планування видатків дошкільних навчальних закладів.
 50. Система оплати праці медичних працівників.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100	Відмінно
B	82-89	Дуже добре
C	75-81	Добре
D	69-74	Задовільно
E	60-68	Достатньо
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

7. Навчально-методична карта дисципліни «Бюджетна система»

Разом: 90 год., лекції – 22 год., семінарські – 20 год.,
самостійна робота – 42 год., підсумковий контроль – 6 год.

Модулі	Назва модуля	Теми лекцій	Теми семінарських занять	Самостійна робота	Види поточного контролю
Змістовий модуль I	Роль бюджетної системи для розвитку економіки держави.	Тема 1. Засади бюджетного устрою.	Тема 1. Засади бюджетного устрою.	20 балів	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)
		Тема 2. Склад і структура бюджетної системи України.	Тема 2. Склад і структура бюджетної системи України.		
		Тема 3. Система доходів бюджету.	Тема 3. Система доходів бюджету.		
		Тема 4. Система видатків бюджету.	Тема 4. Система видатків бюджету.		
Змістовий модуль II	Доходи та видатки бюджетної системи.	Тема 5. Фінансування державного бюджету України.	Тема 5. Фінансування державного бюджету України.	15 балів	Модульна контрольна робота 2 (25 балів)
		Тема 6. Обслуговування боргових зобов'язань державного бюджету України.	Тема 6. Обслуговування боргових зобов'язань державного бюджету України.		
		Тема 7. Доходи і видатки місцевих бюджетів України.	Тема 7. Доходи і видатки місцевих бюджетів України.		
Змістовий модуль III	Планування і контроль бюджету.	Тема 8. Бюджети місцевого самоврядування.	Тема 8. Бюджети місцевого самоврядування.	15 балів	Модульна контрольна робота 3 (25 балів)
		Тема 9. Міжбюджетні взаємовідносини.	Тема 9. Міжбюджетні взаємовідносини.		
		Тема 10. Бюджетне планування і контроль.	Тема 10. Бюджетне планування і контроль.		

8. Рекомендована література

Базова література

1. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI.
2. Про державний бюджет України на відповідний рік: Закони України.
3. Проць Н. Бюджетна система: навч. посіб. / Наталія Проць ; Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ф-т економіки та упр., Каф. фінансів, банк. справи та страхування. - Луцьк : Вежа-Друк, 2019. - 267 с.
4. Климаш Н.І., Бюджетна система: Навч. посіб. / Н.І. Климаш, К.В. Багацька, Н.І. Дем'яненко /За ред. Т.А. Говорушко – Львів «Магнолія 2006», 2014. – 296 с.
5. Федосов В.М. Бюджетна система: підручник. / В.М. Федосов, С.І. Юрія. – К.: ЦУЛ; Тернопіль: Економічна думка, 2012. – 871 с.

Додаткова література

6. Іванов В.М. Бюджетна система: конспект лекцій./ В.М. Іванов – К., 1999.
7. Опарін В.М. Бюджетна система: навч.-метод.посібн. / В.М. Опарін, В.І. Малько, С. Я. Кондратюк, Г. Б. Коломієць – К.:КНЕУ, 2002. – 336 .
8. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн./ Ю.В. Пасічник – К.: «Знання-Пресс», 2002.
9. Старостенко Г.Г. Бюджетна система: Навч. посіб./ Г.Г. Старостенко, Ю.В. Булгаков – Центр навчальної літератури, 2006. – 240 с.
10. Чала Н.Д. Бюджетна система: Навч. посіб. / Н.Д. Чала, Л.В. Лазоренко. – К. : Знання, 2010. – 223 с.

9. Додаткові ресурси

11. Нормативні акти України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nau.kiev.ua
12. Лига БизнесИнформ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.liga.net
13. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
14. Законодавчі документи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>